

Д. В. Пірог,
аспірант кафедри "Банківська справа",
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ БАНКУ

Досліджено суть та значення прибутку у сучасних умовах ринку. Визначено необхідні умови ефективного управління прибутком, вдосконалення формування та використання прибутку банку.

Essence and value of income is explored in the modern terms of market. The necessary terms of effective management, perfection of forming and use of income of enterprise, an income bank.

Ключові слова: грошовий потік, прибуток, доходи, управлінські рішення, менеджмент, прибутковість.
Key words: cash flow, profit, income, management decisions, management, profitability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У системі управління грошовими потоками банку важливого значення набуває управління прибутком банку. Забезпечення стабільного прозорого функціонування банківських установ є однією з умов забезпечення конкурентоспроможності української економіки. У вітчизняній економічній літературі на сьогодні відсутні комплексні дослідження з питань формування та розподілу прибутку від діяльності банків. Відкритим залишається питання щодо узгодження таких понять, як "прибутковість" та "ліквідність банківської установи", адже ці поняття тісно пов'язані і безпосередньо впливають на стабільність банківських установ, стабільність економіки та захист інтересів кредиторів, насамперед вкладників банку.

Вимагає наукового обґрунтування створення системи фінансових методів регулювання прибутковості з позиції забезпечення надійної платоспроможності та максимізації прибутків комерційних банків, яка відповідала б трансформаційним процесам в Україні. В ході дослідження виявлено дефіцит ґрунтовних досліджень взаємодії фінансових інструментів, насамперед фінансових нормативів, які визначають прибутковість банківської установи.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання прибутковості банківської установи активно досліджуються як вітчизняними вченими, так світовими економістами. Відповідно даній проблематиці присвячено чимало праць зарубіжних вчених, а саме: Роуза П., Полфремана Д., Сінкі Дж., Бургхофа Х., Бюссельман Е., Шустера Л., Фогеля Т., Ціммера К., Бонна Й. та інших вчених.

У наукових колах України дослідженням окремих питань формування та розподілу прибутку банківської діяльності присвячені праці вітчизняних економістів:

Балакіна Р.Л.[5], Белецького В.М.[10], Белашапки В.А.[11], Бєседіна В.Ф., Бланка І.О., Жукова А.М.[7], Лютого І.О., Мельника А.Ф., Михасюка І.Р., Мороза А.М.[8], Опаріна В.М., Пересади А.А., Пилипченка О.І., Поддєрьогіна А.М. [14], Пуховкіної М.Ф., П'ятаченка Г.О., Савлука М.І. [8], Субботович Ю.Л.[13], Федосова В.М., Черваньова Д.М. та інших.

Метою даної статті є дослідження та визначення поняття прибуток, виявлення джерел формування прибутку та напрямів його розподілу, також визначити прибутковість вітчизняних банків в умовах кризи.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Головною метою комерційного банку є отримання прибутку, який використовується для створення фондів банку та виплати дивідендів.

Прибуток — основний фінансовий показник результативності діяльності банку. Розмір та якість прибутку банку важливі для всіх, хто має відношення до його діяльності. Учасники банку (пайовики або акціонери) зацікавлені в прибутку як нормі доходу на вкладений капітал. Позичальники опосередковано зацікавлені в достатності банківського прибутку — здатність банку видавати кредити і проводити інші активні операції залежить від розміру і структури власного капіталу, а прибуток — один із його джерел. Обсяг прибутку в цілому по банківській системі забезпечує її надійність, що гарантує безпеку вкладів та наявність кредитних джерел, від яких залежать споживачі банківських послуг [12].

Прибуток, за К. Марксом, — це перетворена форма додаткової вартості, результат відношення між необхідним і додатковим робочим часом [12, с. 40].

Поддєрьогін А.М. дає таке визначення прибутку: "це частина додаткової вартості, створеної і реалізованої, готової до розподілу. Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набере грошової форми [14, с. 90]".

С.Ф. Покропивний розглядає прибуток як ту частину виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства [12, с. 436]. Але таке розуміння прибутку обмежується тільки кількісним визначенням категорії і не розкриває його економічної природи. Російський економіст Д.С. Моляков під прибутком розуміє грошове втілення частини вартості додаткового продукту. А.М. Поддєрьогін визначає прибуток як частину заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Таким чином, наголошується на важливості процесу реалізації виробленого продукту за кошти [13, с. 41].

У ринковій економіці у звичайних умовах низький ризик пов'язаний із низькими доходами, чим вищий рівень ризику, тим можливі більші доходи. При вкладанні коштів у різні об'єкти з однаковою віддачею привабливішим буде найменш ризиковий проект. Тобто інвестор повинен отримувати компенсацію за ризик.

У публікаціях останніх років І.А. Бланк одним із перших в Україні використовує поняття співвідношення ризику і доходу у своєму визначенні прибутку. На думку вченого, прибуток — це втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності [13, с. 41].

Для комерційних банків забезпечення прибутковості — це першорядна задача, яку ставить перед собою вище керівництво. Іноді як цільовий показник вибирається абсолютний показник прибутку, але частіше всього використовують відносні показники, на зразок доходу на одну акцію або прибутки на акціонерний капітал. Цільові показники розраховуються, як правило, на основі результатів за попередні періоди діяльності і в зіставленні з показниками інших банків.

Величина прибутку банку залежить від його доходу, який, в свою чергу, залежить насамперед від обсягу кредитних вкладень та інвестицій банку, розміру відсоткової ставки за наданими кредитами та величини і структури активів банку.

Доходи — це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі припливу, зростання активів або зменшення зобов'язань, що спричиняють збільшення капіталу і не є внесками акціонерів. Усі доходи діляться на:

- банківські;
- небанківські операційні;
- непередбачені.

До банківських доходів належать ті, які безпосередньо пов'язані з банківською діяльністю, визначеною Законом України "Про банки і банківську діяльність" [1].

Небанківські доходи можуть включати інші доходи, які не відносяться до основної діяльності банку, але забезпечують здійснення банківської діяльності.

Банківські доходи поділяються на:

- процентні;
- комісійні;
- торговельні;
- інші банківські операційні доходи.

До процентних відносяться доходи, які обчислюють-

ся пропорційно до часу і суми та є компенсацією банку за взятій на себе кредитний ризик.

До них належать:

- доходи за кредитами і депозитами та за іншими процентними фінансовими інструментами, в тому числі за цінними паперами з фіксованим прибутком, що так чи інакше підраховані;

- доходи у вигляді амортизації дисконту за цінними паперами;

- комісійні, подібні за природою до процентів. Наприклад, доходи від розміщення коштів у вигляді позики або за зобов'язання її надати, що визначаються пропорційно до часу і суми вимоги, встановлені пропорційно до суми вимоги.

Проценти та прирівняні до них комісійні складають основну частину банківських доходів. Проценти за користування кредитами мають найбільшу питому вагу у доходах банку. Після доходів за кредитами наступними за значенням виступають надходження за інвестиційними цінними паперами, процентний дохід за міжбанківськими позиками (без забезпечення та під забезпечення державних цінних паперів).

Доходи банку:

1. Процентні доходи:

- за коштами, розміщеними в НБУ;
- за коштами, розміщеними в інших банках;
- за кредитами суб'єктам господарської діяльності;
- за кредитами органам загального державного управління;

- за кредитами фізичним особам;
- за цінними паперами;

- за операціями з філіями та іншими установами банку;

- інші процентні доходи.

2. Комісійні доходи:

- за операціями з банками;
- за операціями з клієнтами;
- за операціями з філіями та іншими установами банку.

3. Результат від торговельних операцій.

4. Інші банківські операційні доходи.

- дивідендний дохід;
- за операціями з філіями та іншими установами банку;

- інші банківські операційні доходи.

5. Інші небанківські операційні доходи:

- за операціями з філіями та іншими установами банку;
- інші небанківські операційні доходи.

6. Зменшення резервів за заборгованістю.

7. Непередбачені доходи.

Дохід від операцій із цінними паперами може складатися з дисконту та купона, але до процентного доходу за борговими цінними паперами включаються тільки проценти, які були нараховані за такими цінними паперами після їх придбання.

Процентні доходи доцільно класифікувати за такими критеріями:

- строковість;
- резидент/нерезидент;
- фінансовий інструмент (депозити, кредити або цінні папери).

До процентного також входить дохід за строковими депозитами, що розміщені в інших банках. Значення складових процентного доходу може змінюватися щорічно залежно від змін процентних ставок і попиту на кредити, але дохід за кредитами практично завжди залишається важливим для кожного банку. Проценти та прирівняні до них комісії повинні обліковуватися регулярно не рідше одного разу на місяць, як правило, в останній його день, незалежно від періодичності розрахунків, яка вказана в угоді з контрагентом.

Комісійні — це доходи за усіма послугами, наданими контрагентам, окрім комісійних, що подібні за природою до процентів.

До категорії комісійних належать:

- комісійні за гарантії розміщення позик від імені інших кредиторів та за операціями з цінними паперами;
- комісійні доходи від операцій за розрахунково-касове обслуговування, обслуговування кредитних рахунків, за зберігання цінностей та здійснення операцій із цінними паперами;
- комісійні за проведення операцій з іноземною валютою та за продаж або купівлю монет і коштовних металів для третіх сторін;
- інші комісійні доходи за операціями, що визначаються Законом України "Про банки і банківську діяльність" [1].

Торговельні прибутки — це чисті прибутки від операцій купівлі-продажу різних фінансових інструментів. До них належать:

- чисті прибутки від діяльності на валютному ринку і ринку банківських металів;
- чисті прибутки від операцій із цінними паперами на продаж;
- чисті прибутки від торгівлі іншими фінансовими інструментами.

До інших банківських операційних доходів відносяться ті, що не включені у перелічені вище групи. До них належать доходи від цінних паперів із непередбаченим доходом: дивіденди від акцій, що зберігаються як об'єкт торгівлі, та капіталовкладень.

Останнім часом банки поставили мету зробити непроцентні надходження основним джерелом майбутніх банківських доходів. Це дасть можливість поліпшити підсумкові характеристики роботи комерційних банків, диверсифікувати джерела доходів і надійніше захистити банки від коливань процентних ставок.

Небанківськими операційними доходами вважаються доходи, які не стосуються основної діяльності банку, але забезпечують її здійснення (доходи від продажу основних засобів — від орендних операцій), доходи від продажу окремих небанківських послуг (аудиторські послуги, програмне забезпечення, консультації не фінансового характеру тощо) та інших операцій [3].

Непередбаченими вважаються доходи, які за змістом відповідають таким ознакам:

- виникають у разі надзвичайних подій і мають одноразовий характер — прибуток буде визначений тільки за фактом подій;
- не повторюються за суттю (наприклад, виникли через зміни у правилах бухгалтерського обліку активів і пасивів).

Непередбачені доходи не можуть бути прийняті до уваги для фінансової оцінки банку.

Витрати банку поділяються на відносно постійні та змінні.

Відносно постійними витратами комерційного банку є:

- заробітна плата;
 - придбання або виготовлення бланків і канцелярських товарів;
 - утримання приміщень, охорони та протипожевної сигналізації;
 - амортизаційні відрахування та інші.
- Змінними витратами банку є:
- виплата процентів по вкладах, депозитах і міжбанківському кредиту;
 - плата за послуги регіональної розрахункової палати і регіонального розрахунково-касового центру;
 - витрати на рекламу;
 - витрати на відрядження;
 - поштово-телеграфні витрати та інші.

Усі доходи (витрати) банку поділяються на операційні: банківські та небанківські. До банківських доходів (витрат) належать доходи (витрати), безпосередньо пов'язані з банківською діяльністю, визначеною Законом України "Про банки і банківську діяльність" [1]. У свою чергу, банківські доходи (витрати) поділяються на: процентні, комісійні, торговельні прибутки (збитки) та інші.

До небанківських доходів (витрат) належать доходи і витрати, які не стосуються основної діяльності банку, але забезпечують здійснення банківських операцій (адміністративні та інші небанківські операційні доходи і витрати).

Фінансові результати діяльності комерційного банку відбиваються у звіті про прибутки та збитки. Звіт про прибутки та збитки ґрунтується на концепції грошових потоків за доходами та витратами, які групуються за їхнім економічним характером. Дохідні статті звіту розміщені у її лівій частині, а витратні — у правій. При цьому кожній групі доходів по горизонталі відповідає аналогічна група витрат. Це дає змогу оцінювати собівартість формування різних груп ресурсів і безпосередній чистий прибуток (збиток) від операцій. Доходи і витрати відбиваються в обліку в тому періоді, в якому були зроблені чи здійснені, незалежно від фактичного отримання чи сплати грошових коштів. Якщо очікується, що економічні вигоди будуть виникати протягом кількох звітних періодів і зв'язок з доходом може бути визначений попередньо, витрати відображаються у звіті про прибутки та збитки на основі систематичних процедур часткового розподілу. У таких випадках витрати розглядаються як зношення або амортизація [4, с. 211].

У загальному вигляді звіт про прибутки та збитки комерційного банку можна подати у наступному вигляді (табл. 1).

Різниця між вхідними грошовими потоками та вихідними грошовими потоками дає прибуток до сплати податку. Від останнього віднімають податок на прибуток і отримують чистий прибуток банку.

Доходи та витрати обліковуються наростаючим підсумком з початку року на рахунках 6 і 7 класу, а прибуток — на рахунках 5 класу. В останній робочий день

Таблиця 1. Структура звіту про прибутки та збитки комерційного банку [4]

Доходи	Витрати
Відсоткові доходи	Відсоткові витрати
Комісійні доходи	Комісійні витрати
Результат від торговельних операцій	
Інші банківські операційні доходи	Інші банківські операційні витрати
Інші небанківські операційні доходи	Інші небанківські операційні витрати
Зменшення резервів за заборгованістю	Відрахування в резерви
Непередбачені доходи	Непередбачені витрати
	Прибуток (збиток) до сплати податку
	Податок на прибуток
	Чистий прибуток (збиток)

року рахунки доходів і витрат закриваються. Залишки за цими рахунками відносять на рахунок результатів поточного року і, таким чином, досягається відображення фінансового результату в балансі банку.

На проміжні звітні дати (місяць, квартал) фінансовий результат визначається шляхом порівняння доходів звітного періоду з витратами, при цьому закриття рахунків доходів і витрат не проводиться.

Розподіл прибутку банку здійснюється за результатами діяльності за рік згідно з рішенням загальних зборів акціонерів (пайовиків) банку. Прибуток, що підлягає розподілу, розраховується таким чином: чистий прибуток після оподаткування за звітний рік збільшується на розмір нерозподіленого і невикористаного прибутку за результатами попереднього фінансового року і зменшується на розмір відрахувань у офіційні резерви, які формуються згідно з чинним законодавством (резервний фонд та загальний резерв). Решта суми розподіляється на виплату дивідендів власникам і на капіталізацію банку. Сума чистого прибутку, що залишається для розвитку банківського бізнесу, називається нерозподіленим прибутком [5].

Протягом року прибуток, як правило, розподіляється у вигляді авансу на основі встановлених зборами акціонерів (пайовиків) пропорцій. Комерційні банки та їх установи працюють на принципах комерційного розрахунку, тобто в процесі виконання своїх функцій вони одержують прибуток.

Банківський прибуток є одним із найважливіших показників ефективності функціонування банку, його стабільності. У ньому зацікавлені всі учасники економічного процесу. Розмір банківського прибутку хвилює акціонерів, тому що є показником отриманого доходу на інвестований ними капітал. Вкладникам прибуток гарантує стабільний дохід і впевненість у завтрашньому дні, оскільки збільшення резервів і власних коштів бан-

ку свідчить про його стабільність. Позичальники також зацікавлені в прибутках банку, адже таким чином зростають їх власні накопичення.

Банківський прибуток формується у результаті здійснення кредитних, розрахункових, грошових операцій та інших видів діяльності банків. Він є джерелом виплати дивідендів акціонерам, створення фондів банку, базою підвищення добробуту банківських працівників [6]. Прибуток банку складають:

- прибуток від основної діяльності;
 - валовий прибуток, до якого, крім прибутку від основної діяльності, входять небанківські операційні доходи і витрати, відрахування в резерви, непередбачені доходи і витрати;
 - чистий прибуток, який залишається у розпорядженні банку після сплати податку на прибуток.
- Прибуток розподіляється таким чином (рис. 1):
- сплата податку на прибуток (в нашій країні ставка податку дорівнює 25%);
 - відрахування до резервного фонду банку;
 - відрахування до фонду матеріального заохочення;
 - відрахування у фонд виробничого та соціального розвитку;
 - відрахування в інші фонди банку;
 - сплата дивідендів акціонерам.

Прибутковість банку залежить від ефективності використання його власних і залучених коштів. Рівень доходності банк може підняти шляхом зміни структури активних операцій і співвідношення між позичковими та інвестиційними операціями на користь більш вигідних, а також через регулювання своєї короткострокової заборгованості й депозитних рахунків [6].

Потрібно раціонально й ефективно розміщувати кошти банку для забезпечення його фінансової стійкості. Виконання цієї умови дозволить позбавитися суперечностей між ліквідністю, надійністю із прибутковістю комерційного банку [9].

За даними НБУ, в Україні станом на 1 серпня 2010 року зареєстровано 194 банків проти 198 в аналогічному періоді 2009 року. В стадії ліквідації перебуває 18 банків. Ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій мають 176 комерційних банків [16].

Станом на 1 серпня 2010 р. обсяг чистих активів банківської системи становив 901 848 млн грн., зростання

Рис. 1. Схема розподілу прибутку комерційного банку

з початку року склало 2,4%. В основному воно відбулося за рахунок росту готівкових коштів та банківських металів, коштів у Національному банку України та кореспондентських рахунків, що відкриті в інших банках.

З початку 2010 року зобов'язання збільшилися на 1,1% (відповідний період 2009 року — зменшилися на 5,1%) і на 1.08.2010 року становили 773 835млн грн. Зростання

відбулося за рахунок вкладів фізичних осіб на 37 278 млн грн. (на 17,7%), збільшення власного капіталу на 12 838 млн грн. (на 11,1%) та за рахунок коштів суб'єктів господарювання на 11 778 млн грн. (на 10,2%) [16].

У табл. 2 наведені дані щодо прибутковості українських банків, останні проранжовані за обсягом отриманого прибутку.

Як бачимо за даними, наведеними в таблиці, найбільш прибутковим, за критерієм загального прибутку на сьогодні є Приватбанк. Розглянемо, які чинники впливали на прибутковість вітчизняних банків. Так, балансовий капітал банківської системи України станом на 01.07.2010 року збільшився на 4,4 % і становить 119 826,27 млн грн. Слід зазначити, що це зростання відбулося здебільшого за рахунок збільшення обсягу статутного капіталу та загальних резервів, резервного фонду та інших фондів банку. За перше півріччя банки отримали збиток у 8009,311 млн грн. (у відповідному періоді 2009 року — 26344,628 млн грн.) [15].

Облікова ставка знизилась з 10,25% до 7,75% (з 10.08.2010р) [16], а кредитні ставки банків у національній валюті зменшилися з 16,6% до 15,5% річних [16]. За цей же період сума кредитів, наданих суб'єктам господарювання, зменшилась на 8,9%, а фізичним особам — на 14,9% [15]. Довгострокові кредити зменшились на 4,5%, і становили 421 529 млн грн., або 58,1% від наданих кредитів.

Для аналізу показників роботи банків за минулий рік Асоціація українських банків використала баланс 157 банків. За одержаними балансами виконано розрахунки ряду показників за станом на 01.07.2010 року, які представлені у таблиці, у тому числі по індикативній групі банків, до якої увійшло 116 банків, зроблені розрахунки у динаміці для з'ясування загальносистемних тенденцій протягом півріччя 2010 року [15].

Загальний обсяг активів 157 банків за перше півріччя року сягнув 845,80 млрд грн., що становить 95,1% по банківській системі. По індикативній групі банків активи зросли на 13,5 млрд грн., або на 1,76%.

Державні органи регулювання мають у своєму розпорядженні широкий спектр інструментів впливу на діяльність та прибутковість банківських інститутів. Зважаючи на те, що держава, регулюючи банківську

Таблиця 2. Фінансовий результат за станом на 01.07.2010 р. (млн грн.)

№ п/п	Банк	Активи	Питома вага (%)**	Балансовий капітал	Зобов'язання
	ВСЬОГО	845800,7	100	119826,27	725987,9
1	ПРИВАТБАНК	97468,58	11,524	10890,02	86578,56
2	УКРЕКСІМБАНК	66056,9	7,81	17289,07	48767,83
3	ОЩАДБАНК	58746,98	6,946	16542,49	42204,49
4	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	53982,58	6,382	6428,67	47553,91
5	УКРСІББАНК	44752,27	5,291	3711,5	41040,78
6	УКРСОЦБАНК	42986,13	5,082	6063,72	36922,41
7	ВТБ БАНК	29845,13	3,529	2327,04	27518,1
8	АЛЬФА-БАНК	27166,5	3,212	3129,28	24037,22
9	ОТП БАНК	26788,16	3,167	3045,04	23743,12
10	НАДРА	22852,13	2,702	479,26	22372,87
11	ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	22201,95	2,625	1972,64	20229,31
12	ФОРУМ	17104,83	2,022	383,52	16721,32
13	ПУМБ	17042,04	2,015	2621,2	14420,84
14	БРОКБІЗНЕСБАНК	15557,16	1,839	2349,88	13207,29
15	УКРГАЗБАНК	13996,16	1,655	1943,83	12052,34

діяльність, переслідує суспільно спрямовані цілі — стабільність банківської системи та захист інтересів вкладників, — переважна більшість інструментів розроблена для впливу на банківську систему в цілому. Це зумовлено тим, що головною метою є дотримання стабільності всієї системи, а не окремого банку. І тому цілком зрозуміло, що іноді суспільні та приватні інтереси можуть не співпадати, що, в свою чергу, викликає певне напруження у відносинах регулюючих органів і банківських установ. Проте держава має в своєму арсеналі такі інструменти, застосування яких не повинно зустрічати значного опору з боку банків. Таким важелем є частина фінансових показників. Встановлюючи фінансові нормативи, держава прагне знову ж таки забезпечити стабільність банківської системи та захист інтересів вкладників, але це відбувається шляхом забезпечення мінімальних вимог щодо стабільності кожного окремого банку. Якщо під цим кутом зору поглянути на основні цілі, які переслідує банк — отримання прибутку, ліквідність та надійність, — то можна з упевненістю сказати, що в даному випадку ці цілі переслідуються і органами регулювання. Звичайно, навіть застосування фінансових нормативів може спричинити напруження у відносинах "банк — органи регулювання". Це пов'язано з пріоритетністю цілей: для банку головною метою є отримання прибутку, для органів регулювання — надійність банківської установи. Якщо поглянути на перелік обов'язкових та рекомендованих до виконання фінансових показників, можна одразу знайти показники ліквідності та прибутковості. Показники ліквідності є обов'язковими до виконання, в той час як показники прибутковості зараховуються до рекомендованих показників. Отже, залишається відкритим питання щодо надійності банку, яке вирішується наступним чином: надійність банку визначається на основі наявного власного капіталу банку (абсолютний показник). Але оскільки попередні показники є відносними, то цілком логічно, щоб і показник надійності був також відносним показником. Так, в інструктивних матеріалах НБУ розраховувався показник достатності капіталу як відношення власного капіталу банку до залучених коштів. Значення цього показника не повинно бути меншим від 5%. Інакше кажучи, залучені кошти не можуть перевищувати власний капітал більше, ніж у 20 разів. В новій ре-

дакції Інструкції про регулювання діяльності комерційних банків в Україні показник достатності капіталу був поданий у трансформованому вигляді як співвідношення основного капіталу та загальних активів банку, причому нормативне значення цього показника повинно бути не меншим, ніж 4%, тобто сукупні активи не можуть перевищувати основний капітал більше, ніж у 25 рази [2]. На заході також активно використовують подібний показник для аналізу діяльності банку, єдина відмінність якого полягає у тому, що залучені кошти співвідносяться з власним капіталом банку. І такий показник має назву показника заборгованості. Визначившись з тим, що встановлення принаймні трьох базових фінансових показників, не повинно викликати заперечень з боку банківських інститутів, оскільки відповідає основним цілям банківської діяльності, зосередимо увагу на їх дослідженні. У цьому зв'язку слід зазначити, що цілі можуть бути або ж доповняльними, або конкуруючими, або індиферентними. Відповідно й виникає питання щодо взаємодії показників ліквідності, прибутковості та показника співвідношення зобов'язань та власного капіталу банку. Дослідники, як правило, розглядають проблему взаємозв'язку показників на двох рівнях: взаємозв'язку показників прибутковості та ліквідності та зв'язок прибутковості з показником співвідношення зобов'язань до власного капіталу банку.

Взаємозв'язку показників прибутковості та ліквідності присвячено багато наукових праць. Це питання досліджується не тільки вченими інших країн, а й цікавить вітчизняних науковців. Для того, щоб з'ясувати вплив, який має ліквідність на рентабельність банку, або, краще сказати, взаємовплив цих показників, коротко розглянемо економічну суть показників прибутковості та ліквідності.

Показник прибутковості не є нормативним, оскільки зацікавленість у його розрахунку виникає здебільшого у керівників банківських установ та їх клієнтів, а не у державних регулюючих органів. Важливість вивчення цього показника доведена зарубіжною теорією та практикою. Наприклад, західні вчені використовують так звану систему фінансового аналізу Дюпона (The DuPont System of Analysis), метою якої є ґрунтовне обстеження діяльності компаній. Ця система складається з п'яти показників: нетто-прибутковість власного капіталу, нетто-прибутковість продаж, оборотність активів, нетто-прибутковість активів, коефіцієнт капіталізації. Як бачимо, три з п'яти коефіцієнтів цієї системи є показниками рентабельності.

ВИСНОВКИ

Отже, досліджено суть та значення прибутку банку. В ході дослідження виявлено, що прибуток є важливим показником для різних зацікавлених осіб (власників, інвесторів, вкладників, позичальників та держави). Прибуток є основною ціллю існування банку і залежить, насамперед, від величини доходу, який, у свою чергу, залежить від величини залучених коштів та інвестицій, відсоткової ставки та величини і структури активів банку.

Управління прибутком банку — це комплекс взаємопов'язаних управлінських рішень щодо процесу його формування, розподілу та використання. Для ефектив-

ного управління банком у цілому, зокрема таким важливим показником, як прибуток, необхідне вдосконалення існуючих інструментів управління.

Проведений аналіз дає змогу зробити висновок про перевагу збитків від несплати позичальниками платежів за кредитною заборгованістю у зв'язку з погіршенням фінансового стану, далі йде зниження отримання комісійних доходів на фоні відсутності надання кредитів, падіння грошового руху на поточних рахунках підприємств та організацій, зменшення проведення валютних платежів, що обмежив Національний банк відповідною постановою.

Література:

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" [електронний ресурс] Закон від 07.12.2000 № 2121-III. — Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua.
 2. Про введення в дію Інструкції N 10 "Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків" [електронний ресурс] Інструкція від 30.12.1997 № 469 — Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua.
 3. Анфалов А.А. Управление развитием конкурентных преимуществ Украины // Экономика и управление. — 1998. — № 1. — С. 3—4.
 4. Балабанов А.И., Балабанова И.Т. Финансы. — СПб: Питер, 2000. — 418 с.
 5. Балакін Р.Л. Проблеми інтеграції України у світове господарство / За ред. П.І. Гайдучького, Є.А. Бузовського. — К.: УСГД, 1992. — 246 с.
 6. Банки и банковские операции: учебник для вузов / Е.Ф. Жуков, Л.М. Максимова, О.М. Маркова и др.; Под ред. Проф. Е.Ф. Жукова. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997 — 471 с.
 7. Банківське право України: навч. посібник. авт.: Жуков А.М., Іоффе А.Ю., Кротюк В.Л., Пасічник В.В., Селіванов А.О. та ін. / За заг. ред. Селіванова А.О. — К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2000. — 384 с.
 8. Банківські операції: підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін. За ред. А.М. Мороза. — К.: КНЕУ, 2000. — 412 с.
 9. Барінов Э.А. Валютно-кредитные отношения во внешней торговле. — М.: Федеративная Книготорговая Компания, 1998. — 254 с.
 10. Белецький В.М., Бакуменко В.Д. Моделювання макроекономічних процесів. — К., 1998. — 319 с.
 11. Белошапка В.А., Загорий Г.В. Стратегическое управление: Принципы и международная практика. — К.: Абсолют-В, 1998. — 348 с.
 12. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства // Фінанси України. — 2005. — № 6. — С. 12—16.
 13. Субботович Ю.Л. Прибуток у господарській діяльності підприємницьких структур // Фінанси України. — 1999. — № 12. — С. 39—47.
 14. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. — 5-те вид., перероб. та допов. — К.: КНЕУ, 2004 — 546 с.
 15. Комерційні банки України. Підсумки діяльності за перше півріччя 2010 року: www.aub.com.ua
 16. Попередні підсумки діяльності банків України станом на 01.10.2010 рік: www.bank.gov.ua
- Стаття надійшла до редакції 16.09.2010 р.*